

Lokalność – próby i ćwiczenia

W najnowszym numerze „Polonistyki. Innowacji” proponujemy kilka analityczno-interpretacyjnych prób oraz sekwencję dydaktycznych (uniwersyteckich i licealnych) ćwiczeń związanych z bujnie rozwijającą się od wielu lat literaturoznawczą refleksją spod znaku – i tu potrzebnych jest kilka terminów – nowego regionalizmu, lokalności, regiopoetyki. Jeszcze inaczej rzecz ujmując, interesują nas dydaktyczne i popularyzatorskie pożytki płynące z dokonań geopoetyki i geografii kulturowej, skoncentrowanych na odczytaniach piśmiennictwa pochodzącego z – polskich i europejskich – regionów.

Widzimy, że rodzący się za sprawą takich badań język opisu faktów literackich czy kulturowych przejawia wyraźną skłonność do koncentrowania uwagi, a więc do swego rodzaju wyznaczania centrum. Dzieje się tak za sprawą nowych metod badawczych, ale także dzięki zmiennej aktualności określonych problemów wspomaganej przez media. Uwaga skoncentrowana na lokalności stanowi jednak ciekawy i swoisty przykład decentralizacji. Z jednej bowiem strony jest efektem odejścia od dominującej kategorii miasta jako źródła cywilizacyjnego progresu czy znaku społecznego zaawansowania (może być jednak zachętą to eksplorowania wielkomiejskich peryferii, miejsc i biografii zapomnianych, jak to się dzieje w niektórych tekstach zamieszczonych w niniejszym numerze). Z drugiej natomiast – multiplikuje koncentryczność, rozbija całościowe idealizacje i problematyzuje lokalne perspektywy.

Z artykułów zgromadzonych w przedkładanym numerze można budować najrozmaitsze konstelacje, stanowiące niejako alternatywę dla sprawdzonego i porządkującego szkieletu „Polonistyki. Innowacji”. Najbardziej oczywisty wydaje się pryzmat topografii, przez który autorki i autorzy przepuszczają swoje dociekania, a także opisy efektów lokalnych prac terenowych.

Na mapie niniejszego numeru widnieje więc Poznań i Wielkopolska (szczególnie powiaty turecki i czarnkowsko-trzcianecki, ale także obornicki i gnieźnieński), Białystok i Podlasie, Kraków, a także Czerniowce. Każdy z kartograficznych punktów ma swoje warstwy dziejowe, a ponadto generuje cały wachlarz problemów kulturowych, socjologicznych, politycznych, nade wszystko zaś estetycznych, literaturoznawczych (historia i teoria literatury) i językoznawczych.

Równie ważny jest fakt, iż za większością z publikowanych materiałów stoją rozłożone w czasie doświadczenia z pracy z młodzieżą – szkolną i uniwersytecką – w terenie. Impulsem dla regionalnych eksploracji, które stały się udziałem wielu z naszych autorek i autorów, były projekty prac z pogranicza biografistyki, lokalnej historiografii oraz – co tu wydaje się najważniejsze – metodyki nauczania analizy i interpretacji utworów literackich silnie naznaczonych wielorako rozumianą lokalnością.

Warto także powiedzieć o korzyściach – jeśli można tak to ująć – formacyjnych i poznawczych, płynących z ogłaszanych tutaj prac. Dwa z nich wydają się szczególnie istotne – regionalistyczna (niepozabawiona napięć i zgrzytów) lekcja współistnienia narodów, kultur i wyznań oraz osadzenie w lokalnym kontekście twórców znanych i tych, którym należy się szersza prezentacja. Mamy nadzieję, że lektura artykułów rzuci czytelnikowi światło nie tylko na nowe oblicza uznanych artystów i bohaterów z przeszłości (filomaci i filareci, Mickiewicz, Odojewski, Celan, Andruchowycz, Terakowska), ale skłoni do bliższego zapoznania się z pisarzami już to mocno zadomowionymi w danym terytorium, już to o danym regionie piszącymi i dzięki temu skłaniającymi nas do poznawczych, intelektualnych, a może nawet fizycznych podróży w strony dotąd nieznane.

Jerzy Borowczyk, Krzysztof Skibski